

METODICKÝ MANUÁL

Program č.: 35	Název programu: Význam očkování
Tematický celek: Prevence infekčních onemocnění	Autor manuálu: MUDr. Dagmar Turková email: dagmar.turkova@szu.cz
Specifikace místa konání programu:	
a) Pouze uvnitř budovy* b) Venku, ale pod střechou* c) Venku kdekoli* *nehodící se škrtněte	
Prostorové nároky (velikost místnosti apod.):	
Prostory konání úměrné počtu účastníků, kapacita max. 20 osob s možností využití technického vybavení (dataprojektor, notebook...).	
Jiné nebo podrobnější požadavky:	
Prostor vybavený 4 – 5 stoly, max. 20 židlí, dostupné WC, stůl pro notebook, dostupná elektrická síť, umyvadlo s tekoucí vodou	
Specifikace potřebného vybavení:	
Uveďte, jaké vybavení potřebujete, aby zajistil organizátor na místě konání akce (nábytek, dostupnost elektrických zásuvek, dostupnost tekoucí vody, zajištění toalet, dataprojektor, počítač, apod.)	
Nutné vybavení	
Prostor vybavený přívodem elektrické energie, tekoucí vodou, k dispozici musí být sociální zařízení, PC s reproduktory, bílá zeď nebo projekční plátno	
Žádoucí vybavení:	
Magnetický flip-chart nebo magnetická tabule bílá se stojanem	
Specifikace personálního zabezpečení:	
Uveďte, kolik lektorů <u>zaškolených v programu</u> je potřeba na jeho realizaci.	
Ideálně 2 lektori. Podmínkou je zdravotnické vzdělání minimálně jednoho z nich, oba musí být v programu řádně proškoleni	
Specifikace skupiny účastníků:	
Maximální početnost skupiny, může-li být skupina smíšená (muži i ženy) apod.	
Smíšená skupina ideálně v počtu 20 osob. Věkové rozmezí osob 15 – 65 let	
Specifikace časové organizace programu: (celkem 1 hodina)	
Specifikujte časové rozložení programu. Pokud program počítá se stanovišti, uveďte jejich počet, název a příslušné časové penzum na každé stanoviště.	

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

1. Úvod: Přivítání a seznámení účastníků s cílem a průběhem programu cca 5 minut
2. Seznámení a orientace v problematice formou výkladu cca 10 minut
3. Promítnutí spotu 5 minut
4. Interaktivní část – prohloubení znalostí 25 minut
5. Znalostní hra 10 minut
6. Závěr: Ukončení programu, poděkování, vysvětlení nejasností a dotazů cca 5 minut.

Celková dotace programu je 60 minut.

Specifikace požadavků na transport:

Specifikujte, jaký transport program vyžaduje, zejm. vzhledem k množství, rozměrům a povaze pomůcek (je třeba k jejich transportu na místo konání auto, vyžadují některé pomůcky k transportu chladič boxy apod.)

K transportu pomůcek i lektorů je potřeba standardně vybavené osobní auto

Specifikace pomůcek:

Seznam pomůcek použitých v programu. Jejich podrobné použití bude popsáno dále, v rámci textu manuálu

- PC s reproduktory, projekční plátno, pokud není bílá zeď v prostoru
- magnetická tabule a dostatek magnetů, houba, popisovače
- výukové karty s úkoly
- výukové karty s modelovými situacemi
- červené a žluté karty pro znalostní hru
- leták „Očkovací kalendář „
- Edukační spot

Projekt „**Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

OSNOVA METODICKÉHO MANUÁLU

1. **Příprava místnosti pro realizaci programu** (časový plán cca 15 - 20 minut, nespadá do celkové doby programu)
 - zapojení PC s reproduktory, nastavení projekčního plátna, kontrola zvuku
 - rozestavění stolů a židlí pro stanoviště, příprava pomůcek

2. **Realizace programu** (celkový časový plán 60 minut)
 - přivítání, představení sebe a svých spolupracovníků, sdělení průběhu a cíle programu (cca 5 minut)
 - seznámení účastníků s problematikou formou prezentace (10 minut)
 - promítnutí edukačního spotu (cca 5 min)
 - rovnoměrné rozdělení účastníků do skupin po 5 - 6 osobách (cca 2 minuty)
 - interaktivní část (cca 35 minut)

3. **Poděkování za účast a rozloučení s účastníky** (cca 5 minut)
 - distribuce zdravotně výchovných materiálů (Očkovací kalendář)
 - zodpovězení případných dotazů

4. **Uklizení místnosti do původního stavu** (cca 15 - 20 minut nespadá do celkové doby programu)
 - úklid veškerých pomůcek, stolů, židlí, vypnutí PC, dataprojektoru atd.

PODROBNÝ METODICKÝ MANUÁL

1. Praktický popis programu

Před zahájením akce si lektor připraví místnost a pomůcky k realizaci programu. Rozmístí potřebný počet stolů a k nim potřebný počet židlí, zapojí PC s reproduktory a projekčním plátnem, na stůl, od kterého bude komunikovat s účastníky programu, rozloží jednotlivé pomůcky.

Úvodem lektor přivítá účastníky programu, představí sebe a své spolupracovníky, sdělí průběh a cíl programu.

Lektor informuje účastníky kurzu, že program bude zahájen prezentací, ve které se dozví nejdůležitější informace o významu očkování. Tuto prezentaci má lektor připravenou na flash – disku.

K prohloubení znalostí v otázkách významu očkování bude využitý interaktivní způsob komunikace.

2. Popis jednotlivých aktivit

2.1. Prezentace (cca 10minut)

Lektor programu prostřednictvím prezentace, kterou provede pomocí PC v programu powerpointu seznámí účastníky s danou problematikou a sdělí nejdůležitější informace o významu očkování. Prezentace pro lektora je připravena tak, že lektor nemusí nic doplňovat (měl by ale počítat s dotazy a připravit se na ně – viz odborná východiska).

2.2. Promítnutí spotu (cca 5 minut)

Obsahem spotu je animovaný příběh dvou kamarádek – maminek malých holčiček. Jedna z maminek je pozvána na očkování. Ta druhá ji od toho zrazuje, říká, že na očkování se svoji dcerkou rozhodně nepůjde. První maminka si vyhledává informace na internetu, je z nich zahlcena nepravdami a je zmatená. Nakonec se rozhodne jít s manželem k dětské lékařce a poradit se s ní. Dětská lékařka rodičům vše vysvětlí a rovnou se domluví na termínu očkování. Po dosažení tříletého věku nastoupí její holčička do školky. I když obě maminky chtěly, aby jejich děvčátka šla do jedné školky, neočkovanou holčičku tam nepřijmou. Maminka holčičky, která začala chodit do školky je ráda, že dokázala vytvořit dcerce ochrannou bublinu absolvováním očkování. Proti přenosným nemocem nelze dítě ochránit lépe.

2.3. Interaktivní část

Po skončení edukačního spotu lektor oznámí, že budou následovat jednotlivé interaktivní aktivity.

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Aktivita 1. řešení modelových situací (cca 20 minut)

Lektor má na stole připravené vytištěné kartičky s napsanými modelovými situacemi. Nechává účastníkům programu vytáhnout vždy jednu kartičku s modelovou situací. Ke každé modelové situaci jsou vytištěny kartičky s odpověďmi, buď správnými nebo nesprávnými. Tyto odpovědi lektor všechny přiloží na magnetickou tabuli. Účastník řešící modelovou situaci odebírá nesprávné odpovědi a ty správné nechává na magnetické tabuli. Spolu s lektorem o této situaci mluví. Podle počtu účastníků řeší modelovou situaci jednotlivě nebo ve dvojicích případně trojicích. Takto postupují se všemi modelovými situacemi, až jsou všechny vyřešeny a vystřídají všichni účastníci programu.

Aktivita 2. znalostní hra (cca 10 minut – pouze v případě, že zbyde čas)

Každý účastník obdrží od lektora žlutou a červenou kartičku. Vysvětlí, že nyní bude říkat případně psát na tabuli název nemoci, proti kterým je možné očkovat. Účastníci budou zvedat červenou kartu v případě, že se jedná o pravidelné (povinné) očkování a žlutou kartu v případě, že se jedná o doporučené očkování. Lektor rozdá i leták „Očkování“, aby se mohli účastníci programu podívat a měli nápoředu. Názvy nemocí střídá z obou skupin a účastníci hlasují.

Aktivita 1. – řešení modelových situací

Modelová situace č. 1

Proti kterým nemocem je možné se očkovat?

Na tabuli budou názvy různých infekčních nemocí.

Odpovědi na kartičky:

Správné odpovědi:

- Tuberkulóza
- Černý kašel
- Hepatitida A (žloutenka typu A)
- Klíšťová encefalitida

Nesprávné:

- Salmonelóza (Salmonelový průjem)
- Roupi
- Syfilis
- AIDS

Účastník má úkol nechat na tabuli pouze názvy, proti kterým je možné očkovat.

Modelová situace č. 2

Chodíte často do přírody. Co uděláte, abyste zabránili možné nákaze klíšťovou

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

encefalitidou, kterou přenáší klíšťata?

Na tabuli účastník nalepuje obrázky s preventivními možnostmi.

Odpovědi na kartičky:

Správné:

- nechám se naočkovat proti klíšťové encefalitidě – jehla s očkovací látkou zapíchnutá v rameni
- než vyrazím do lesa, použiju repelent a nastříkám se – obrázek lahvičky se stříkáním repelentu na člověka
- vhodně se obleču, abych měl přikryto co nejvíce povrchu těla – obrázek s názornou ukázkou oblečeného člověka do přírody, na nohách holiny, dlouhé rukávy i kalhoty s dlouhou nohavicí
- nebudu si lehat do trávy – přeškrtnutý obrázek ležícího člověka v trávě – např. rybář u nahozených prutů, čekající na záběr
- po návratu z přírody prohlédnu sebe i děti, jestli nemám prisáté klíště - obrázek s okem/lupou

Nesprávné:

- před vycházkou si dám sprchu a umyji se mýdlem, abych smyl pot a pach a klíšťata na mne nelezla
- sním stroužek česneku, nebo si jím přetřu zápěstí a kotníky, aby jeho pach klíšťata odpuzoval

Lektor může doplnit: Do přírody je vhodné mít i světlé oblečení (klíšťata jsou na oblečení lépe vidět), doporučuje se i hladké oblečení typu „susták“, kde se klíště obtížně udrží, pevnou obuv a delší ponožky, do kterých jsou staženy kalhoty.

Klíště se dostává na tělo nejčastěji štěrbinou mezi kalhotami a obuví, leze směrem vzhůru a přisaje se kdekoliv na těle, i na hlavě ve vlasech. V přírodě nesedejte a nelehejte bez podložky přímo na trávu. Je vhodné používat účinný repelent, který se stříká na oděv i kůži a zabrání prisátí klíštěte.

Po procházce v přírodě si co nejdříve a opakovaně prohlédněte důkladně tělo, zda nemáte prisáté klíště. Klíště se často drží na vlhčích místech – podkolenní a podpažní jamka, intimní partie, ale může se přisát kdekoli na těle. Prisáté klíště nesvědí a nepříjemné pocity se mohou objevit až za několik hodin i dnů, kdy již může být přeneseno onemocnění!

Modelová situace č. 3

U příbuzných se vyskytla žloutenka, která se přenáší špinavými rukama. Často se navštěvujete. Co uděláte, aby nedošlo k nákaze?

Na tabuli účastník dává obrázky se správnými odpověďmi.

Odpovědi na kartičky:

Správné:

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

- přestaneme se navštěvovat se všemi, kteří jsou z postižené domácnosti
- často si myjeme ruce nejlépe teplou vodou a mýdlem
- co nejdříve se můžeme naočkovat proti hepatitidě A (žloutence A)
- sledujeme svůj zdravotní stav, v případě potřeby návštěva lékaře, a řekneme, že jsme byli v kontaktu s tímto onemocněním

Nesprávné:

- zorganizujeme sešlost rodiny, abychom si řekli, jak se kdo cítí
- budeme jim pomáhat – nosit nákupy a vařit pro ně jídlo
- budeme hlídat jejich děti a brát je ven, aby neonemocněly

Lektor může doplnit: Hepatitida A je infekční zánět jater, lidově žloutenka - snadno a rychle se přenáší neumytýma rukama. Je nutné si ruce často a důkladně mýt (nemocný člověk vylučuje virus stolicí, pokud si neumyje ruce, na všem, na co sáhl, virus zůstane a může se dál přenášet). Je nutná izolace od postižené rodiny – rozhodně se nenavštěvovat! Kvůli snadnému přenosu nákazy je nemocný s virovou hepatitidou hospitalizován na infekčním oddělení a u členů společné domácnosti je pak nařízené opakované vyšetření lékařem a krevní testy (karanténní opatření - onemocnění podléhá hlášení hygienické stanici, která je určí).

Modelová situace č. 4

U kamarádky se vyskytly spalničky. Nevíte, jestli Vaše dítě, nebo Vy sama jste byla proti spalničkám očkována. Co budete dělat?

Odpovědi na kartičky:

Správné:

- navštívím svého praktického lékaře, dětského lékaře a zeptám se, co mám dělat,
- budu si mýt častěji ruce mýdlem a teplou vodou
- budu používat desinfekční gely, použité papírové kapesníky budu hned vyhazovat
- nebudu se dotýkat očí, úst, obličeje, aby nedošlo k přenosu viru z kontaminovaných předmětů
- nebudu si půjčovat mobilní telefony, sklenice, příbory, ručníky, hračky apod.

Nesprávné:

- nedělám nic a vyčkám, jestli onemocníme taky
- dítě pošlu do školky, jako každý jiný den a učitelkám neřeknu nic

Na tabuli budou činnosti, ze kterých účastník vybírá, co je správné udělat, aby se dítě nenakazilo.

Lektor může doplnit: Spalničky jsou virové onemocnění přenášené z nemocného vzdušnou cestou, kapénkovou infekcí. Je vysoce nakažlivé. Šíří se vzduchem při mluvení, kýchání, kašláním, zpívání, smrkání, líbání. Viry mohou ulpět na povrchu sklenice, příboru, kapesníku, které použil nemocný. Také mohou viry ulpět na klikách, kohoutkách, madlech, splachovadlech, hračkách, telefonech, apod., které osahal nemocný. Proto je důležité si mýt často ruce mýdlem a teplou vodou. Nenavštěvovat rodiny, kde se vyskytují spalničky. Nepůjčovat si předměty od nemocných lidí spalničkami, aby se infekce spalničkami dále

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

nešířila. Zkontrolovat si, jestli mám protilátky po povinném očkování (domluvit se s lékařem na testu).

Modelová situace č. 5.

Jak je možné se chránit před genitálními bradavicemi nebo rakovinou děložního čípku?

Odpovědi na kartičky:

Správné:

- určitě se při první možnosti nechám naočkovat, 13 – 14 leté dívky a chlapci to mají hrazené ze zdravotního pojištění
- při pohlavním styku budu používat kondom
- pravidelně budu chodit na preventivní prohlídky na gynekologii (dívky, ženy)
- budu věrný/á

Nesprávné:

- mne se to nemůže stát, já nebudu dělat nic
- otěhotním, to mne ochrání před rakovinou děložního čípku
- budu preventivně užívat vitamin C

Na tabuli účastník přikládá obrázky, na kterých je napsané, jak se dá proti tomu chránit.

Lektor může doplnit: Papilomavirus, který toto onemocnění způsobuje, se přenáší pohlavním stykem a v populaci je hodně rozšířený - proto je důležité nechat se naočkovat ještě před zahájením pohlavního života. Virus může způsobovat nejen rakovinu děložního čípku ženám, ale např. i rakovinu konečníku nebo penisu.

Modelová situace č. 6

V rodině se u tatínka vyskytl černý kašel. Jeho dcera čeká miminko. Je známo, že nejvíce ohrožená jsou miminka do 6 měsíců. Co se dá dělat?

Odpovědi na kartičky:

Správné:

- těhotná žena navštíví svého gynekologa a poradí se s ním
- sleduje svůj zdravotní stav a v případě potřeby, navštíví praktického lékaře
- hned po porodu se nechá naočkovat proti černému kašli
- všichni členové rodiny, kteří bydlí s ní v domácnosti, by se měli nechat naočkovat proti černému kašli
- rodina se bude vyhýbat pobytu v malých nevětraných prostorách, a lidem s kašlem

Na tabuli účastník dává obrázky s možnostmi ochrany proti černému kašli (všechny karty – všechny možnosti jsou správné).

Lektor může doplnit: Černý kašel je vysoce nakažlivé infekční onemocnění způsobené bakteriemi, které se šíří z nemocného člověka dýchacími cestami – tedy kapénkovou infekcí. Nejohroženější jsou malé děti – novorozenci do 6 měsíců. V důsledku onemocnění může u těchto dětí dojít k úmrtí. Proto je u nás zavedené povinné očkování proti této nemoci.

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Po nějaké době (5 -10 let) dochází k vyvanutí ochrany po očkování a může dojít k nákaze. Ve vyšším věku se toto onemocnění snáší lépe, ale nemocný černým kašlem může nakazit jiné lidi, tedy i kojence. Proto musíme chránit hlavně ty nejmenší a nechat se očkovat znovu, pokud se v rodině či blízkém příbuzenstvu očekává narození miminka. Ochráníme tím před možným nakažením a případným úmrtím na černý kašel novorozence. Očkování se také doporučuje budoucí mamince, tatínkovi, a babičkám a dědečkům v rodině.

Modelová situace č. 7

V rodině se vyskytla žloutenka typu A u 4 z 5 členů rodiny. Vyberte na tabuli možnosti cest přenosu, kterými se může v rodině přenést žloutenka typu A. – jak se mohli nakazit?

Odpovědi na kartičky:

Správně:

- rodina si nemyje ruce po použití WC
- oběd vařila osoba nakažená a nedodržovala při tom osobní hygienu (nemyla si ruce a pak sahala na nádobí, krájela zeleninu, olíznutou lžící opakovaně ochutnávala jídlo),
- všichni pili z jedné lahve a utírali lahev rukou
- sdíleli cigaretu s nakaženým člověkem
- nakazit se mohli i přes osahané kliky, kohoutky, ovladače, vypínače
- rodina šetří vodou a myje si ruce v napuštěném umyvadle

Účastník najde obrázky s nákresy situací, při kterých lze žloutenku přenést z člověka na člověka (všechny karty).

Lektor může doplnit: Hepatitida A je infekční zánět jater, lidově žloutenka - snadno a rychle se přenáší neumytými rukama. Je nutné si ruce často a důkladně mýt (nemocný člověk vylučuje virus stolicí, pokud si důkladně nemyje ruce, na všem, na co sáhl, virus zůstane a může se dál přenášet).

Modelová situace č. 8

Je období chřipkové epidemie, potřebujete chodit do práce, protože jinak nebudete moct zaplatit dítěti výlet se školou, ani tatínkovi dárek k narozeninám. Vyberte obrázky s možnou prevencí proti tomuto onemocnění.

Odpovědi na kartičky:

Správně:

- nechám se naočkovat proti chřipce
- budu se otužovat, jíst více ovoce a zeleniny
- budu doma častěji větrat, více odpočívat, dostatečně dlouho spát, půjdu do sauny
- budu se vyhýbat společenským akcím,
- budu, pokud to bude možné, častěji chodit pěšky, místo ježdění tramvají, budu sportovat v přírodě
- nebudu sdílet cigarety a pití z lahve, nebudu ukusovat kamarádům svačinu

Nesprávně:

Projekt „**Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

- Budu se častěji sprchovat – minimálně 3x denně

Účastník dá na tabuli obrázky se situacemi, kterými se ochrání před nákazou chřipky.

Lektor může doplnit: Chřipka je vysoce nakažlivé virové onemocnění, přenáší se nejčastěji vzduchem při kašli, smrkání, kýčání apod. Chřipka se ale často přenáší i přes znečištěné (kontaminované) ruce a předměty, které se dotknou obličeje, nosu či úst, nebo na ně dolétnou kapénky z infikované osoby. Nejdůležitější prevencí chřipky a jejích případných závažných komplikací je očkování proti chřipce.

Mezi další významná preventivní opatření patří:

- zdravý životní styl - zejména aktivní pohyb, nekouřit, otužování, saunování, dostatečný odpočinek a spánek, dostatečný přísun vitamínů,
- časté a správné mytí rukou, pravidelné větrání místnosti, užívání jednorázových kapesníků a ručníků, jejich správná likvidace,
- nepůjčovat si předměty běžné denní potřeby, zejména mobilní telefony, sklenice, příbory, hračky apod.
- vyhýbat se kontaktu s nemocnými lidmi a nechodit na místa s velkou koncentrací lidí
- být ohleduplný k ostatním osobám a zůstat při onemocnění chřipkou doma a nemoc tzv. vyležet a vyléčit.

Aktivita 2 – znalostní hra (cca 10 minut, jen v případě, že zbyde čas)

Lektor rozdá každému účastníkovi červenou a žlutou kartu.

Vysvětlí, že nyní bude říkat názvy jednotlivých nemocí, proti kterým je možné očkovat – a účastníci zvednou červenou kartu v případě, že se jedná o očkování pravidelné (povinné) a žlutou kartu v případě, že jde o očkování doporučené, proti kterému mají možnost nechat se naočkovat (zopakování z prezentace). Lektor rozdá i leták k očkování, aby se mohli účastníci podívat a měli tzv. náповědu. Poté střídá názvy z obou skupin (nechte najednou všechna pravidelná - červená, nebo doporučená – žlutá) a účastníci hlasují.

Hra je podle času, nemusí vyjmenovat úplně všechna onemocnění. Lektor bude mít k dispozici stručné informace o jednotlivých onemocněních pro případ dotazů v příloze manuálu.

Pravidelná – zdůraznit, že jsou povinná

- tuberkulóza (rozhodne lékař na základě vyplněného dotazníku v porodnici)
- záškrť
- tetanus
- černý kašel
- hemofilové nákazy typu b
- virová hepatitida typu B (děti ji už mají v povinném očkování, dospělí na vyžádání např. při cestě do zahraničí, nebo očkování dostanou pracující v riziku – např. zdravotníci)
- dětská přenosná obrna
- spalničky

Projekt „**Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Doporučená (zdůraznit, že se můžou očkováním proti nim chránit)

- klíšťová encefalitida
- chřipka
- pneumokokové infekce
- meningokoková meningitida
- nákazy rotaviry
- infekční žloutenka typu A (VHA) a typu B (VHB) – na vyžádání při cestě do ciziny, nebo očkování na ně mohou dostat i pracovníci v riziku (sociální pracovníci, zdravotníci atd.)
- papilomavirus (HPV)
- Břišní tyfus
- Cholera
- Žlutá zimnice
- Plané neštovice
- Covid 19
- Vzteklna

Cílem je interaktivní formou ukázat a vysvětlit negativa onemocnění, kterým lze předejít očkováním. Účastníci by měli pochopit důležitost a význam očkování.

2.4. Závěr:

Lektor poděkuje za pozornost a aktivitu účastníků, zodpoví dotazy, zhodnotí přínos programu, rozdá zdravotně - výchovné materiály.

COVID-19 A JEHO VLIV NA REALIZACI

Při realizaci programu je nutné dodržovat platná nařízení ve vztahu k šíření onemocnění Covid-19.

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

ODBORNÁ VÝCHODISKA PROGRAMU

Cílem programu je zvýšit povědomí veřejnosti o očkování, které je součástí primární prevence infekčních onemocnění, zlepšit postoj rodičů k pravidelnému očkování dětí a motivovat k očkování dospělé, zejména u doporučeného očkování a tím chránit zdraví jednotlivce a sekundárně také zdraví osob ve svém okolí. (Cílem programu je uvědomění si závažnosti infekčních nemocí, proti kterým se dá očkovat a důležitost účasti na pravidelném očkování, hlavně s dětmi - když nebudu nemocný já nebo moje dítě, můžu do práce a budu mít peníze. Nebudu ohrožovat nemocí okolí. Děti budou moct do školky).

CO chceme změnit?

Očekávaným dlouhodobým efektem programu je motivace k tomu, aby si účastníci kurzu uvědomili význam očkování se všemi jeho důsledky na zdraví jednotlivce a také význam očkování jednotlivce pro společnost.

CO? (= problém)

- nedostatečná informovanost o infekčních nemocech
- nedostatečná informovanost o závažnosti prodělání infekčních nemocí
- nedostatečná informovanost o možnosti prevence těchto nemocí
- zanedbávání prevence očkováním

PROČ?

Výhoda očkování pro společnost

- Přerušování cirkulace původce nákazy v populaci
- Eliminace vybraných infekcí
- Kolektivní imunita
- Snížení úmrtnosti na infekční nemoci
- Pokles nákladů na léčbu nemocí
- Snížení zátěže na zdravotnická zařízení
- Kontrola výskytu infekcí

Výhoda očkování pro očkovaného

- Prevence vzniku infekčního onemocnění
- Nižší výskyt komplikací infekčních nemocí
- Prevence vzniku infekcí v souvislosti s cestováním
- Možnost prevence výskytu rakoviny
- Eliminace rizika chronického průběhu infekčních nemocí
- Pokles užívání antibiotik

JAK?

Projekt „**Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

- Působením na kognitivní oblast – vysvětlení příčin infekčních nemocí
- Vysvětlení úskalí jejich léčby
- Vysvětlení rizika infekčních nemocí vzhledem k věku
- Poučením o možnosti prevence očkováním
- Předáváním informací o odborných zdrojích
- Působením na afektivní oblast – ovlivnit postoje, uvědoměním si hodnot
- Vymezením strachu z očkování
- Vysvětlením výhod očkování

CHOVÁNÍ CÍLOVÉ SKUPINY:

Stávající chování (popis)

- Zanedbávání očkování především v dorostovém věku (u menších dětí to takový problém není)
- Povinné očkování je donutí k lékaři přijít, protože je kontrolované – cokoliv nepovinného „jen tak pro zdraví“ je nadbytečné
- Rodiče zanedbávají preventivní prohlídky u pediatrů
- Laxnost, nezáměr

Motivy stávajícího chování

- Nízká informovanost, neznalost zdravotních důsledků
- Rodiče mají pocit, že některá očkování jsou „nesmrtelná“, že mohou přeočkovat až v dospělosti
- Odmítání očkování ve víře, že očkování není důležité, je zbytečné nebo dokonce škodlivé
- Lhostejnost, možná i rezignace (ztráta smyslu žití)
- Nedostatek financí

Nové požadované chování

- Uvědomují si zdravotní důsledky infekčních onemocnění i trestně právní důsledků
- Docházejí na povinná očkování
- Zajímají se o prevenci – nepovinná očkování
- Jsou odpovědní k sobě i ke svému okolí

Benefity (z nového chování)

- Prevence vzniku infekčních onemocnění
- Nižší výskyt komplikací infekčních onemocnění
- Prevence vzniku infekcí v souvislosti s cestováním
- Možnost prevence výskytu rakoviny
- Eliminace rizika chronického průběhu nemoci

Projekt „**Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

- Pokles užívání antibiotik

Bariéry (co brání novému chování)

- Sociální vyloučení a kulturní rozdíly
- Nedostatek financí
- Horší dostupnost zdravotnické péče
- Špatné životní podmínky a migrace

ODBORNÉ PODKLADY PRO LEKTORA

Význam očkování

Význam očkování je zejména pro ochranu před úmrtím na infekční onemocnění nebo před vznikem komplikací infekčního onemocnění. Očkování v dětském věku zabrání vzniku onemocnění v dospělosti, kdy mohou mít horší průběh i prognózu. Jedná se např. o onemocnění spalničkami, zarděnkami, planými neštovicemi, pásovým oparem, klíšťovou encefalitidou nebo virovou hepatitidou A.

Očkování zůstává pořád nejvýznamnějším opatřením při prevenci vzniku a šíření infekčních nemocí. Čím více je očkovaných osob v populaci, tím je dosaženo vyšší kolektivní imunity a nepřímo jsou tak chráněni i neočkovaní, kteří nemohou být očkovaní kvůli trvalým zdravotním kontraindikacím.

Díky očkování je řada infekčních onemocnění vzácných nebo téměř neznámých. Očkování je z hlediska zdravotního tak i ekonomického vysoce účinným opatřením, kterým je možno předejít zbytečným onemocněním a úmrtím na nemoci preventabilních očkovaním při dodržení zásad lege artis prováděného výkonu a správného zacházení s očkovací látkou.

Význam očkování, která jsou nepovinná a doporučená, prováděná na žádost fyzické osoby (dítěte či dospělého), která si přeje být očkovaním chráněna proti infekcím, proti kterým je k dispozici očkovací látka, je zejména v udržení zdraví nejen dětí v kolektivech, ale také rizikových skupin dospělých osob nebo široké veřejnosti.

Některá onemocnění bývají u starších osob spojena s vyšším výskytem komplikací, hospitalizací nebo úmrtím. Zvyšuje se počet výjezdů občanů ČR do ciziny a narůstá vliv globalizace, které se mohou uplatňovat v rámci očkování do zahraničí. Neopomenutelnou výhodou očkování je pro dospělé osoby zlepšení kvality jejich života snížením nemocnosti, zkrácením délky pracovní neschopnosti a zvýšením možností osobních aktivit.

Legislativa, členění očkování

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Očkování v České republice je upraveno zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Povinné očkování v ČR se provádí podle vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Očkování proti infekčním nemocem se podle vyhlášky č. 537/2006 Sb., člení na:

- a. pravidelné očkování, v rámci pravidelného očkování jsou děti v ČR očkovány proti tuberkulóze (děti z rizikových skupin s indikací), proti záškrtu, tetanu, dávivému kašli, invazivnímu onemocnění vyvolanému původcem *Haemophilus influenzae b*, přenosné dětské obrně a virové hepatitidě B, proti spalničkám, zarděnkám a příušnicím, proti pneumokokovým nákazám a proti virové hepatitidě B,
- b. zvláštní očkování proti virové hepatitidě A a virové hepatitidě B a proti vzteklině,
- c. mimořádné očkování, kterým se rozumí očkování fyzických osob k prevenci infekcí v mimořádných situacích,
- d. očkování při úrazech, poraněních, nehojících se ranách a před některými léčebnými výkony, a to proti tetanu a proti vzteklině,
- e. očkování, provedené na žádost fyzické osoby, která si přeje být očkováním chráněna proti infekcím, proti kterým je k dispozici očkovací látka.

Je rozděleno na **očkování povinná**, která reguluje stát (jsou žádoucí pro zachování veřejného zdraví) a na **očkování doporučená** (nepovinná, tj. očkování na žádost fyzické osoby).

Povinné očkování je plně hrazené. V rámci povinného očkování lze použít jinou očkovací látku, než zajistí Ministerstvo zdravotnictví (v souladu s § 47 Zákona č. 258/2000 o ochraně veřejného zdraví). Tato očkovací látka musí být v České republice registrována a výlohy za ni pak platí rodič sám.

Úhrada očkování na vlastní žádost není hrazena z veřejného zdravotního pojištění. Dle možností lze využít preventivních programů některých zdravotních pojišťoven.

Jedná se zejména o tato očkování (doporučené, očkování na vlastní žádost):

- proti chřipce
- proti klíšťové encefalitidě (vzhledem k vyššímu výskytu onemocnění na území ČR)
- proti invazivním meningokokovým onemocněním
- proti hepatitidě A
- proti hepatitidě B
- proti lidskému papilomaviru
- proti pneumokokovým nákazám

Princip očkování a výhody:

Princip očkování není založen na umělém vyvolání nemoci, ale jedná se o aktivaci imunitního systému cizí látkou (antigenem), která je původci infekce podobná nebo je pouze částí živého

Projekt „**Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

atenuovaného (oslabeného) nebo usmrceného laboratorně upraveného mikroorganismu. Což vede k navození imunity proti infekčnímu agens a tvorbě protilátek. Všechny současné očkovací látky jsou bezpečné, dobře tolerované s minimálním výskytem závažných nežádoucích účinků. Očkovací látky svojí podstatou a složením nemohou vyvolat samotné infekční onemocnění.

Výhody očkování pro společnost:

- Přerušování cirkulace původců infekcí v populaci
- Eliminace vybraných infekcí
- Kolektivní imunita – ochrana těch co nejsou očkovaní
- Snížení úmrtnosti na infekční onemocnění
- Pokles nákladů na léčbu nemocí
- Snížení zátěže zdravotnického systému
- Kontrola výskytu infekcí

Výhody očkování pro očkovaného:

- Prevence vzniku infekčních onemocnění
- Nižší výskyt komplikací infekčních onemocnění
- Prevence vzniku infekcí v souvislosti s cestováním
- s cestováním
- Možnost prevence výskytu rakoviny
- Eliminace rizika chronického průběhu nemoci
- Pokles užívání antibiotik

Covid-19 a jeho vliv na provádění pravidelného očkování

Doporučení Klinické skupiny COVID MZ k provádění očkování v průběhu pandemie onemocnění COVID-19

(převzatý text, zpracovala KS COVID MZ, za autorský kol: Roman Chlíbek)

Očkování je nejlepší a nejúčinnější prostředek v prevenci přenosu a výskytu infekčních onemocnění u jednotlivce i v populaci. Bez očkování nelze kontrolovat výskyt vybraných přenosných onemocnění. Ani nový SARS-CoV-2 virus a onemocnění Covid-19 nebudou pravděpodobně z lidské populace eliminovány bez očkování.

Přesto v době pandemie nelze zapomínat na ostatní očkování, která mohou ochránit před takovými infekcemi jako je černý kašel, spalničky, tetanus nebo záškrť. Ta se vyskytují i v době současné pandemie a mohou neočkovaného ohrozit na zdraví nebo životě, podobně jako koronavirus. Očkování se nedoporučuje odkládat na dobu po pandemii a v očkování je možné pokračovat i v tuto dobu. Očkování osobám bez zjevných akutních zdravotních obtíží nemůže v souvislosti s koronavirem ublížit. Odkládání očkování, může vést k prodloužení období

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

vnímavosti k danému infekčnímu onemocnění. Riziko nákazy vakcinací preventabilní infekce je tak, při dodržování režimových opatření, vyšší, než riziko nákazy očkováného onemocněním Covid-19 od ostatních pacientů přítomných v čekárně lékaře. Očkování nepoškozuje imunitní systém a nezvyšuje riziko vzniku onemocnění Covid-19.

Cílem doporučení je ochrana lidského zdraví a životů, spolu s prevencí vzniku a šíření jiných infekčních onemocnění a jiných epidemií.

Klinická skupina COVID podporuje stanoviska České vakcinologické společnosti ČLS JEP k provádění očkování v době probíhající pandemie onemocnění Covid-19, vydaná 11. 3. 2020 a 31. 3. 2020. Klinická skupina COVID doporučuje:

- provádět očkování bez omezení i za současné epidemiologické situace,
- očkování neodkládat,
- pokračovat v řádném očkování s důrazem na děti mladší tří let věku,
- k očkování využívat běžně doporučené očkovačké látky a doporučená vakcinační schémata,
- provádět očkování také u rozočkovaných osob k dokončení schématu ve standardním režimu,
- očkování plánovat v jiných ordinačních hodinách, než probíhá péče o akutně nemocné, aby nedocházelo ke kontaktu zdravých a nemocných,
- očkování neprovádět u osob, které jsou v karanténě pro onemocnění Covid-19 nebo mají zvýšenou tělesnou teplotu a příznaky akutního onemocnění,
- respektovat doporučení registrujícího lékaře a dodržovat individuální přístup k rizikovým pacientům.

Materiál ke hře Hlasování – popis onemocnění

- **Pravidelná očkování: zdůraznit, že jsou povinná - účastníci je ve hře označují červenou kartou.**

Tuberkulóza (rozhodne lékař na základě vyplněného dotazníku v porodnici)

Vysoce nakažlivé infekční onemocnění, často smrtelné. Původcem je Mycobacterium tuberculosis komplex. Napadá plíce, klasický příznak je vykašlávání krve, napadnout může ale i mízní uzliny, kosti a trávicí soustavu. V Československu po zavedení plošného očkování (r-1953), snižené na minimum. V některých rozvojových zemích je ale výskyt stále vysoký (WHO vydává seznamy oblastí).

Záškrť

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Bakteriální infekční onemocnění, vyvolané bakterií *Corynebacterium diphtheriae*. Způsobuje těžké angíny, časté jsou ale komplikace, jako je zánět srdečního svalu a pozáškrtové obrny, které nezřídka končí úmrtím. Zavedením povinného očkování v r. 1946 se podařilo onemocnění téměř vymýtit. (V ČR byl poslední případ v r. 1995).

Tetanus

Nebezpečné bakteriální infekční onemocnění. Spóry bakterie *Clostridium tetani* se nachází v půdě, kde přežívají i několik desetiletí. Do organismu se dostanou nejčastěji poraněnou kůží. Tetanus se projevuje křečemi a ztrátou kontroly nad koordinací svalů, může dojít k udušení díky ochabnutí dýchacích svalů.

Černý kašel

Způsobují toxiny, které produkuje původce nemoci *Bordetella pertussis*. Napadá dýchací cesty a přenáší se kapénkovou infekcí (např. kašláním, kýčáním) při bližším kontaktu s nakaženým. Mezi příznaky patří křečovitý kašel, lapání po dechu – nebezpečný je hlavně pro malé děti, může dojít k zástavě dechu nebo zápalu plic.

Hemofilové nákazy typu B

Bakteriální infekce, původcem je bakterie *Haemophilus influenzae* - vyskytují se většinou bezpříznakově, převážně v nosu a krku, ale mohou způsobit celou řadu onemocnění – např. zápal plic, zánět hrtanové příklopky, záněty středního ucha a obličejových dutin, nebo meningitidu (zánět mozkových blan). Nejčastěji se onemocnění vyskytne u kojenců a malých dětí (do 5 let). Infekce se přenáší kapénkami.

Virová hepatitida typu B

Virové onemocnění, lidově zvané žloutenka typu B. Virus hepatitidy B napadá primárně játra a je velmi odolný. Virus se u nakaženého vyskytuje ve všech tělních tekutinách, k přenosu na jiného člověka dochází především krevní cestou nebo pohlavní stykem, přenos je možný i z infikované matky na dítě. U přenosu krevní cestou přitom postačí minimum krve, které se dostane do kontaktu s porušenou kůží/sliznicí – nejen injekční užívání drog, ale např. akupunktura, piercing (při nedodržování zásad hygieny, dezinfekce a sterilizace), sdílení např. holítko, zubního kartáčku atp.

Průběh bývá těžší, než u žloutenky typu A, s častějším úmrtím, přechodem do chronicity a vznikem komplikací (jaterní cirhóza, rakovina jater).

Dětská přenosná obrna

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Vysoce nakažlivé virové onemocnění mozku a míchy. Přenáší se fekálně-orální cestou (kontaminovanou vodou a potravinami), napadá nervový systém a postihuje hlavně děti a mladé jedince. Mezi nejčastější projevy patří svalová slabost, teplota, nevolnost, bolest hlavy a břicha. V některých případech může dojít k obrně různých svalů a deformitám končetin, ale dojít může i k úmrtí.

V ČR se nevyskytuje (od r. 1960) díky zavedení plošného očkování, může se ale vyskytnout díky migraci (importovaná nákaza ze zemí, kde se vyskytuje). Očkování se doporučuje do zemí s výskytem dětské obrny (seznam vydává WHO).

Spalničky

Spalničky jsou virové onemocnění přenášené z nemocného vzdušnou cestou, kapénkovou infekcí. Je vysoce nakažlivé. Šíří se vzduchem při mluvení, kýchání, kašláním, zpívání, smrkání, líbání. Viry můžou ulpět na povrchu sklenice, příboru, kapesníku, které použil nemocný. Také můžou viry ulpět na klikách, kohoutkách, madlech, splachovadlech, hračkách, telefonech, apod., které osahal nemocný.

Projevuje se horečkou až 40°C, kašlem, rýmou, zánětem spojivek. V dutině ústní se objevují bělavé tečky se zarudlým okolím. Postupně dochází k výsevu vyrážky po celém těle (nejprve za ušima a na obličeji, poté na krku, trupu a končetinách). Onemocnění napadá nejčastěji malé děti (4-5-let), ale onemocnět můžou i dospělí. Ve světě jsou častou příčinou úmrtí u dětí do 5 let. V ČR zejména v souvislosti se sníženou proočkovaností v posledních letech se výskyt významně zvýšil.

Zarděnky

Nakažlivé virové onemocnění, virus se přenáší kapénkami (při kašláním, kýcháním, mluvením), možný je přenos z matky na plod. Nemoc se projevuje vysokou horečkou (40 °C), bolestí hlavy, svalů a kloubů a zduřením krčních uzlin. Vyrážka se nejprve objevuje na obličeji, potom se šíří po celém těle. (typicky nesplývající makuly a papuly).

U dospělých se často objeví záněty kloubů, ale může se objevit i zánět srdečního svalu nebo mozku. U těhotných žen (zejména v 1. trimestru) hrozí při nakažení závažné poškození plodu (hluchota, postižení nervové soustavy, srdeční vady atd.)

Příušnice

Vysoce nakažlivé infekční onemocnění, způsobené Paramyxoviry. K přenosu dochází kapénkami (při kašláním, kýcháním, mluvením atp.) Virus se dostává do těla dýchacími cestami, množí se a rozšiřuje do uzlin (příušnice postihují převážně příušní slinné žlázy). Typickými příznaky je horečka a bolestivé otoky příušních žláz.

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Onemocnění může vést i ke komplikacím, které zahrnují problémy se sluchem (případně ztrátu sluchu), zánět mozkových blan a zánět slinivky. U mužů může dojít k zánětu varlat a neplodnosti.

- **Doporučená očkování: zdůraznit, že se můžeme proti těmto nemocem chránit a také to, že na tato očkování přispívají zdravotní pojišťovny. Účastníci tato onemocnění ve hře označují žlutou kartou.**

Klíšťová encefalitida

Infekční virové onemocnění, které napadá nervový systém. Přenáší se na člověka ze zvířat, přenašečem je klíště (k nákaze může dojít i při vytahování infikovaného klíštěte) a k nákaze může dojít i konzumací syrového mléka a nepasterizovaných mléčných výrobků od nakažených zvířat (kozy, krávy, ovce).

Onemocnění probíhá většinou dvoufázově – v první vlně jsou příznaky podobné chřipce (teplota/horečka, bolest hlavy, kloubů, nevolnost), poté následuje několik dnů zlepšení a v druhé fázi opět nastupuje vysoká horečka, kruté bolesti hlavy, ztuhlá šíje, světloplachost i zvracení. Následkem může být poškození nervového systému – např. chronické bolesti hlavy, třes, poruchy rovnováhy, obrny končetin a svalů v obličeji i poruchy soustředění a deprese.

Chřipka

Chřipka je vysoce nakažlivé virové onemocnění, přenáší se nejčastěji vzduchem při kašli, smrkání, kýchání apod. Chřipka se ale často přenáší i přes znečištěné (kontaminované) ruce a předměty, které se dotknou obličeje, nosu či úst, nebo na ně dolétnou kapénky z infikované osoby.

Chřipka začíná náhle horečkou, zimnicí, bolestí hlavy, bolestmi ve svalech a kloubech, precitlivělostí pokožky, malátností, později přistupuje suchý kašel. Rýma nebývá. Onemocnění trvá obvykle 2–7 dní a spontánně končí po krátké rekonvalescenci uzdravením. U starších, oslabených nebo chronicky nemocných osob, které jsou onemocněním nejvíce ohroženy, může vyvolat zápal plic, poškození srdečního svalu nebo nervové tkáně a dojít může i k úmrtí. U dětí je častou komplikací zánět středního ucha.

V ČR se chřipka většinou vyskytuje od ledna do března a každým rokem na ni umírají stovky osob.

Pneumokokové infekce

Častá onemocnění v lidské populaci s různým průběhem. Původcem jsou bakterie *Streptococcus pneumoniae* (pneumokok), které bezpříznakově žijí v nosohltanu člověka. Infekce se přenáší vzdušnou cestu kapénkami a způsobit může respirační onemocnění,

Projekt „**Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

zánět obličejových dutin, zánět středního ucha, zápal plic i zánět mozku. Infekce může proniknout do dalších částí těla a způsobit řadu onemocnění.

Meningokoková meningitida

Meningokokové infekce jsou závažná bakteriální onemocnění. Způsobit mohou celkové horečnaté onemocnění (sepsy) nebo způsobují zánět mozkových blan. Nemoc propuká náhle a během několika hodin dochází k život ohrožujícímu stavu. Původcem je bakterie *Neisseria meningitidis* – 10% lidí jsou bezpříznakovými nosiči (bakterie žije bezpříznakově v nosohltanu). Přenáší se kapénkami (při mluvení, kýchání, kašláním) při bližším styku s nemocným nebo nosičem, ale i přes předměty, které jsou sekretem potřísněny. Onemocnění můžou způsobit i „vlastní“ meningokokové. Příznaky zahrnují vysokou horečku, silné bolesti hlavy i kloubů, ospalost, ztuhnutí šíje a krvácení do podkoží/kůže, což je typický projev, po kterém následuje odumírání tkání. Mezi komplikace (jsou v cca 20 % případů) patří slepota, hluchota, epilepsie a poškození mozku. Zhruba 10 % onemocnění končí smrtí. Mezi nejohroženější patří děti do 5 let, mladí lidé ve věku 15-25 let a senioři.

Nákazy rotaviry

Vysoce nakažlivé onemocnění způsobené rotaviry. Nejohroženější skupinou jsou děti do 5 let. Rotavirové infekce se šíří nejen kontaktem s nemocným člověkem, ale také kontaktem s kontaminovanými předměty (např. hračky). Mezi příznaky patří silný průjem, zvracení a bolesti břicha. Často dochází k dehydrataci a nutnosti hospitalizace.

Infekční žloutenka typu A (VHA) a typu B (VHB) (na vyžádání při cestě do ciziny, nebo pracovníci v riziku - sociální pracovníci, zdravotníci atd.)

Hepatitida A je infekční zánět jater, lidově žloutenka – způsobuje ji virus Hepatitidy A, a snadno a rychle se přenáší přes potraviny, pokrmy, vodu a přes nemyté ruce. Je nutné si ruce často a důkladně mýt (nemocný člověk vylučuje virus stolicí, pokud si neumyje ruce, na všem, na co sáhl, virus zůstane a může se dál přenášet). Hepatitida typu B – rozepsána v povinném očkování.

Papilomavirus (HPV)

Papilomavirus se přenáší především pohlavním stykem (ale i jinými sexuálními aktivitami, při dotyku kůže, sliznic) a v populaci je hodně rozšířený (po zahájení sexuálního života je do 5 let infikováno až 80 % osob.) Proto je důležité nechat se naočkovat ještě před zahájením pohlavního života. Virus kromě genitálních bradavic může způsobovat rakovinu děložního čípku, ale např. i rakovinu konečníku nebo penisu.

Břišní tyfus

Projekt „**Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Závažné infekční onemocnění (výskyt v méně vyspělých zemích Afriky, Asie a Střední a Jižní Ameriky). Původcem je bakterie Salmonella typhi (žije ve střevním traktu člověka). Nákazu může přenášet nemocný člověk nebo bacilonosič, fekálně-orální cestou (nejčastěji přes kontaminované potraviny, vodu, atd.).

Mezi příznaky patří vysoká horečka, nechutenství, bolesti břicha i hlavy, zimnice. Může být i vyrážka a zvětšení jater a sleziny. Vzácně může dojít i k vnitřnímu krvácení.

Cholera

Infekční akutní průjmové onemocnění. Původcem je bakterie Vibrio cholerae. K šíření dochází přes kontaminovanou vodu nebo jídlo, především v některých rozvojových zemích Afriky, Asie, v jižní Americe a na Středním východě. Mezi příznaky patří zvracení a velmi časté úporné průjmy. Díky velkým ztrátám vody dochází k dehydrataci, neuhasitelné žízní a poklesu krevního tlaku. Objevit se mohou svalové křeče a selhání ledvin, onemocnění může vést ke smrti. Letalita je v rozvojových zemích poměrně vysoká.

Žlutá zimnice

Virové onemocnění přenášené komáry a moskyty – jde o nebezpečné krvácivé onemocnění s vysokou horečkou. V oblastech Afriky a Latinské Ameriky probíhají epidemie s častým úmrtím. Do některých zemí je podle aktuální situace očkování povinné. Mezi příznaky patří vysoká horečka, únava, zimnice, bolesti hlavy a zad, zvracení. Nemocný má překrvené sliznice úst, zarudlé spojivky i kůži, zvětšená játra. V některých případech se přidává žloutenka, krvácení a může dojít k selhání orgánů a smrti.

Covid-19

Je to infekce způsobená koronavirem označovaným SARS-CoV 2. Je primárním patogenem některých druhů netopýrů a u nich vyvolává poměrně lehké respirační onemocnění. Člověk se stal druhotným hostitelem a je zřejmé, že virus se na něj teprve začíná adaptovat. V důsledku tohoto dosud nestabilního vztahu je různorodost klinických forem infekce, od inaparentních až po smrtelně nebezpečné. U Covid-19 tak bylo definováno pět klinických forem infekce.

Inaparentní, bez klinických příznaků, **lehký** s projevy respirační infekce s gastrointestinálními příznaky, **středně těžký** s respirační infekcí provázenou pneumonií, **závažný** s projevy intersticiální pneumonie a **kritický** s nutností hospitalizace na JIP z důvodu nutnosti připojení na umělou plicní ventilaci, nebo z důvodu oběhového šoku, nebo z důvodu multiorgánového selhávání.

Zdůraznit, že očkování je doporučováno všem, pro které je vakcína určená a dostupná. Náklady na vakcinaci hradí stát prostřednictvím veřejného zdravotního pojištění.

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

POMŮCKY:

Fotografie letáku „Očkovací kalendář“

Vydal SZÚ v roce 2020 v rámci projektu „Efektivní podpora zdraví „

JAK SE CHOVAT 3 DNY PO OČKOVÁNÍ

Dbejte rady lékaře **Pijte alespoň 2 litry tekutin (dospělí)**

Dotrvejte klidový režim

Omezte fyzickou námahu

Na bolestivé a zarudlé místo vpichu přiložte studený obklad

V případě horečky užíjte správný lék

Nevystavujte se slunečnímu záření **Nenavštěvujte saunu**

Nepijte alkohol **Nechodte na masáže, lymfodrenáže**

Nevystavujte se solárnímu záření

© Státní zdravotní ústav, 2021

CHCEME SE CO NEJDŘÍVE NECHAT NAOČKOVAT PROTI COVID - 19

NEZAPOMÍNEJTE I NA OČKOVÁNÍ PROTI DALŠÍM ZÁVAŽNÝM NEMOCEM

Po vpravení očkovací látky do těla se zahájí tvorba protilátek a takto získaná imunita chrání očkování člověka před onemocněním.

VÝHODY OČKOVÁNÍ

Každý očkování chrání před nákazou nejen sám sebe, ale také osoby, které ze zdravotních důvodů nemohou být očkovány.

Aby se nemoc nešířila, musí být očkováno nejméně 95 lidí ze 100.

PRÁVIDELNÁ POVINNÁ OČKOVÁNÍ

podle očkovacího kalendáře vztahující se na děti. Jsou povinná pro každého občana v ČR (i pro cizince s dlouhodobým pobytem).

Věk	Dávka	Nemoc
3. měsíc (9. týden)	1.	záškrt, tetanus, černý kašel
5. měsíc	2.	hemofilové nákazy typu b, infekční žloutenka typu B (virová hepatitida B)
11. - 13. měsíc	3.	dětská přenosná obrna
13. - 18. měsíc	1.	spalničky, zarudlé příušnice
5. - 6. rok	2.	spalničky, zarudlé příušnice
5. - 6. rok	přeočkování	záškrt, tetanus, černý kašel
10. - 11. rok	přeočkování	záškrt, tetanus, černý kašel, dětská přenosná obrna

Pravidelná přeočkování proti tetanu po 10 - 15 letech.

Termín očkování lze po dohodě s lékařem v osvědčených případech odložit. O nemožnosti dále očkovat ze zdravotních důvodů by měl rozhodnout pouze lékař.

DOPORUČENÁ OČKOVÁNÍ NA VYŽÁDÁNÍ - žádejte u svého lékaře přispívají zdravotní pojišťovny

- **zánět mozku způsobený klíštětem (klíšťová encefalitida)**
- **chřipka**
- **COVID - 19** (plně hrazeno ze zdravotního pojištění)
- **pneumokokové infekce** (onemocnění dýchacích cest)
- **meningokoková meningitida**
- **nákazy rotaviry** (dětská průjemová onemocnění)
- **infekční žloutenka typu A (VHA) a typu B (VHB)**
- **papilomavirus (HPV)** - očkování je u 13 a 14 letých dívek a chlapců plně hrazeno ze zdravotního pojištění

DOPORUČENÁ OČKOVÁNÍ PŘED CESTOU DO ZAHRANIČÍ

přispívají zdravotní pojišťovny

- řídí se podle charakteru a délky pobytu
- očkování provádí očkovací centra
- jedná se např. o očkování proti **infekční žloutence typu A a B, břišnímu tyfu, choleře, vzteklině, meningokokovým nákazám, žluté zimnici** a o ochranu před **malárií**

PO ÚRAZU A PO POKOUSÁNÍ ZVÍŘETEM

- proti tetanu a proti vzteklině dle rozhodnutí lékaře

OBVYKLÉ REAKCE PO OČKOVÁNÍ

Pokud se vůbec objeví, do 3 dnů samy odezní. V případě neobvyklé reakce nebo déle trvajících obtíží kontaktujte dětského či praktického lékaře.

REAKCE V MÍSTĚ VPICHU

zarudnutí bolestivost otok

CELKOVÁ REAKCE ORGANISMU

zvýšená teplota (37°C - 37,9°C)
horečka (38°C - 39,9°C)

bolesti svalů únava bolesti hlavy zadržování potře

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

ZDROJE:

Beran, J., Havlík, J., Vonka, V. Očkování. Minulost, přítomnost, budoucnost. Praha : Galén, 2005

Dáňová, J.: Kontraindikace očkování a používání alternativních vakcín u dětí v České republice. Praha: Disertační práce, 2007

Petráš, M.: Dopad na nákazy respiračního traktu po podání 3 dávek heptavalentní konjugované vakcíny proti pneumokokovým nákazám ve věku 3,5 a 11 měsíců. [on-line]. Praha: Internetové informační centrum o očkování, 2007 [cit. 17.10.2007]. Dostupnost z [www:<http>//www.vakciny.net/PUBLIKACE/akt_04_2007.htm](http://www.vakciny.net/PUBLIKACE/akt_04_2007.htm) >

Petráš, M.: Význam očkování. [on-line]. Praha : Internetové informační centrum o očkování, 2007 [cit. 9.5.2007].
Dostupnost z [www:<http>//www.vakciny.net/principy_ockovani/pr_01.html](http://www.vakciny.net/principy_ockovani/pr_01.html)>

Rolland, L., Cruz Cubaz A. Vaccins et vaccinations. Vivre et comprendre. Paris: Ellipses, 2002

WHO: Country immunization profiles. [on-line]. Geneva : Immunization, vaccines and biologicals, 2017. Dostupnost z [www:<http>//www.who.int/vaccines-diseases](http://www.who.int/vaccines-diseases)>

Česká vakcinologická společnost ČLS JEP: Doporučení a stanoviska, Dostupnost na: <http://www.vakcinace.eu/doporuceni-a-stanoviska>

Chlíbek, R. a kol.: Očkování význam a výhody, Česká vakcinologická společnost ČLS JEP, Praha, 2010

<http://www.szu.cz/tema/vakciny/13-evropsky-tyden-ockovani-european-immunization-week-2018>

<http://www.szu.cz/tema/vakciny>

www.vakcinace.eu

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211335519301305>

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0749379719305094>

<http://www.szu.cz/tema/prevence/a-z-infekce>

<https://www.ockovacentrum.cz>

https://www.iakardiologie.cz/incpdfs/kar-202102-0003_10_001.pdf

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Projekt „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0009439, podpořený z OP Zaměstnanost ESF a státního rozpočtu ČR

Česká vakcinologická společnost. Stanovisko České vakcinologické společnosti ČLS JEP k provádění očkování v souvislosti s výskytem onemocnění COVID-19.
<https://www.vakcinace.eu/doporuceni-a-stanoviska>

Česká vakcinologická společnost. Očkování v době COVID-19.
<https://www.vakcinace.eu/doporuceni-a-stanoviska>

CDC. Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). Information for Pediatric Healthcare Providers.
<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/pediatric-hcp.html>.

American Academy of Pediatrics. COVID-19 Clinical Guidance Q & A.
<https://services.aap.org/en/pages/covid-19-clinical-guidance-q-a/>

WHO Regional Office for Europe. Guidance on routine immunization services during COVID-19 pandemic in the WHO European Region. 2020. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov-technical-guidance/coronavirus-disease-covid-19-outbreak-technical-guidance-europe/guidance-on-routine-immunization-services-during-covid-19-pandemic-in-the-who-european-region-2020>

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211335519301305><https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0749379719305094>